

بررسی دیدگاه‌ها درباره اختصاصات
پیامبر خاتم علیه السلام از نگاه قرآن

محمد صادق یوسفی مقدم

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

www.ketab.ir

بررسی دیدگاه‌ها درباره اختصاصات پیامبر خاتم ﷺ از نگاه قرآن

محمد صادق یوسفی مقدم

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- معاونت پژوهشی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- ویراستار: محمد تقویان
- چاپ: باقری
- چاپ اول: بهار ۱۳۹۰
- شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه
- قیمت: ۶۰۰۰ تومان
- عنوان: ۱۸۸؛ مسلسل: ۳۲۲

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان شهداء (صفائیة)، کوچه آمار، پلاک ۴۲
تلفن و دورنگار: ۷۸۳۲۸۳۳؛ پخش: قم ۷۸۳۲۸۳۳؛ تهران ۵-۸۸۱۲۰۳۰۴
ص.ب: ۳۷۱۸۵/۳۸۵۸، کدپستی: ۳۷۱۵۶-۱۶۴۳۹

وب سایت: www.isca.ac.ir

پست الکترونیک: nashr@isca.ac.ir

یوسفی مقدم، محمد صادق، ۱۳۳۶ -

بررسی دیدگاه‌ها درباره اختصاصات پیامبر خاتم ﷺ از نگاه قرآن / محمد صادق یوسفی مقدم؛ تهیه مرکز فرهنگ و معارف قرآن. قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۰.
۲۶۸ ص.

ISBN: 978-600-195-047-6

۶۰۰۰ ریال: -

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص [۳۱۹] - ۳۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. فضایل - جنبه‌های قرآنی.
۲. محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. فضایل - احادیث. ۳. محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. در قرآن، الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، مرکز فرهنگ و معارف قرآن. ب. عنوان.

۲۹۷/۹۳

[۲۹۷/۱۵۹]

۴ ب ۲۴/۴۶/۹۱

[BP ۱۰۴/م ۲۷/۹۱]

فهرست

۱۳	سخنی با خواننده
۱۵	مقدمه

بخش یکم: کلیات

۲۱	فصل یکم: اختصاصات پیامبر ﷺ
۲۱	۱. مفهوم اختصاصات پیامبر ﷺ
۲۱	الف) مفهوم لغوی
۲۱	ب) مفهوم اصطلاحی
۲۲	۲. قلمرو اختصاصات پیامبر ﷺ
۲۴	۳. ضرورت بررسی اختصاصات
۲۷	۴. اقسام اختصاصات پیامبر ﷺ
۲۹	فصل دوم: اختصاصات و اصل اشتراک
۲۹	۱. اصل مشارکت عمومی
۳۰	۲. دلایل مشارکت عمومی

۳۰	الف) قرآن
۳۲	ب) روایات
۳۴	ج) قاعدهٔ اشتراک
۳۶	۳. فلسفهٔ اختصاصات پیامبر ﷺ
۳۶	الف) ارتقای شأن
۳۷	ب) تعظیم و تکریم پیامبر ﷺ
۳۸	ج) رفع دشواری از دیگران
۳۹	د) اقتضای وحیانیّت قرآن
۴۰	هـ) ایجاد گشایش
۴۱	و) اثبات نبوت

بخش دوم: اختصاصات فقهی پیامبر ﷺ

۴۷	فصل یکم: واجبات اختصاصی پیامبر ﷺ
۴۷	۱. استعاذه در قرائت
۴۸	بررسی و نقد
۵۱	۲. تهجد شبانه
۵۳	نقد نظریهٔ اشتراک
۵۵	نقد نظر علامه حلی
۵۶	۳. نماز وتر
۵۷	نقد نظر ابوحنیفه
۶۰	۴. نیکی در برابر بدی
۶۲	نقد و نظر

۶۴	۵. انکار منکر
۶۵	نقد و نظر
۶۶	نقد دیدگاه الرعینی
۶۸	۶. قربانی مستحب (أُضْحِیَّتُهُ)
۶۹	دلایل وجوب اضحیه
۶۹	الف) آیات
۷۲	بررسی و نقد وجوب عمومی اضحیه
۷۴	ب) روایات
۷۵	۷. مخیر ساختن همسران
۸۰	۸. مشورت
۸۱	نقد دیدگاه وجوب مشورت
۸۳	۹. پایداری در برابر دشمن
۸۵	نقد ادله لزوم پایداری همه جانبه
۹۵	فصل دوم: محرمات اختصاصی پیامبر ﷺ
۹۵	۱. شعر گفتن
۱۰۱	۲. خائنه الأعین
۱۰۴	۳. گرفتن صدقه
۱۰۵	الف) حرمت صدقه واجب
۱۰۸	ب) حرمت صدقه مستحب
۱۰۹	اقتضای عومات و اطلاقات
۱۱۰	تفصیل در صدقات
۱۱۱	۴. ازدواج مجدد

۱۱۴	تقد و نظر
۱۱۶	۵. ازدواج زنان پیامبر ﷺ
۱۲۱	۶. نکاح زنان کتابی
۱۲۲	دلایل تحریم اختصاصی
۱۲۲	الف) آیات
۱۲۴	ب) روایات
۱۲۶	۷. نکاح کنیزان
۱۳۰	۸. نکاح زن امتناع‌کننده از هجرت
۱۳۱	۹. بیرون آوردن لباس جنگ
۱۳۶	فصل سوم: مباحات اختصاصی پیامبر ﷺ
۱۳۶	۱. روزه وصال
۱۳۷	معنای وصال
۱۴۰	دلایل جواز روزه وصال بر پیامبر ﷺ
۱۴۲	۲. وارد شدن به مکه بدون احرام
۱۴۴	تقد و نظر
۱۴۵	۳. غنایم اختصاصی
۱۴۸	۴. شمار همسران
۱۵۰	۵. تقسیم هم‌خوابگی
۱۵۲	۶. ازدواج با لفظ هبه

بخش سوم: فضایل اختصاصی پیامبر ﷺ

۱۶۰	فصل یکم: اختصاصات آموزه‌ها
-----	----------------------------

۱. معجزۂ اختصاصی ۱۶۰
۲. مصونیت قرآن از تحریف ۱۶۵
۳. جامعیت شریعت ۱۶۹
۴. جهان شمولی رسالت ۱۷۲
- تقد اختصاص رسالت جهان شمولی ۱۷۴
۵. خاتمیت ۱۷۶
۶. پیروزی پر تمام ادیان ۱۸۰
۷. پیروی نکردن از شرایع گذشتہ ۱۸۳
- تقد دلائل پیروی پیامبر ﷺ از شرایع گذشتہ ۱۸۴
- شرایع گذشتہ و امت حاتم ۱۹۱
- میزان اعتبار شرایع گذشتہ ۱۹۲
۸. ناخوانا و نانویسا بودن ۱۹۶
- دیدگاه‌ها درباره ناخوانا و نانویسا بودن پیامبر ﷺ ۱۹۸
- بررسی نظر مشہور ۱۹۹
- بررسی معانی امی ۱۹۹
- الف) ناخوانا و نانویسا بودن ۱۹۹
- ب) امی منسوب بہ ام القری ۲۰۱
- بررسی نظر خاورشناسان ۲۱۰
- بررسی دلائل خاورشناسان ۲۱۰
- الف) آیات قرآن ۲۱۰
- ب) وضعیت تجاری شہر مکہ ۲۱۶
- ج) تمسک بہ تاریخ ۲۲۰

۲۲۳		بررسی دیدگاه منتخب
۲۲۴		دلایل دیدگاه منتخب
۲۲۴		الف) آیات قرآن
۲۲۶		ب) روایات خاص
۲۲۸		ج) عقل
۲۲۸		چگونگی خوانا و نویسا شدن پیامبر صلی الله علیه و آله
۲۳۱		فصل دوم: اختصاصات شخصیتی و اخلاقی
۲۳۱		۱. مکارم اخلاق
۲۳۳		۲. نخستین مسلمان
۲۳۴		الف) نخستین مسلمان از اُمت خاتم
۲۳۵		ب) نخستین مسلمان در عالم دُز
۲۳۵		ج) نخستین مقام تسلیم
۲۳۸		۳. میثاق انبیا بر تصدیق آن حضرت
۲۴۱		۴. حجتِ انبیا و اُمت‌های آنان
۲۴۳		۵. برتر از دیگر انبیای الهی
۲۴۵		بررسی دلایل منع تفاضل
۲۴۵		الف) آیات
۲۴۶		ب) روایات
۲۵۱		۶. پیامبر جن و انس
۲۵۳		نقد فضیلت اختصاصی یادشده
۲۵۶		۷. دارای مقام شفاعت کبرا
۲۵۹		نقدی بر محمد بن عبد الوهاب

۲۶۰	۸. درود فرستادن بر پیامبر ﷺ در نماز
۲۶۲	۹. سلام دادن بر پیامبر ﷺ در نماز
۲۶۵	۱۰. وجوب پاسخ پیامبر ﷺ در نماز
۲۶۶	۱۱. تبار دختر
۲۶۸	دلایل استمرار نسل پیامبر ﷺ به وسیله فاطمه
۲۶۸	الف) آیات
۲۷۰	ب) روایات
۲۷۴	۱۲. قطع نشدن سبب و نسب در قیامت
۲۷۷	۱۳. همسران پیامبر ﷺ مادران امت
۲۷۸	۱۴. برتری همسران بر دیگران
۲۸۳	۱۵. حجاب اختصاصی همسران
۲۸۶	۱۶. رحمت برای عالمیان
۲۹۰	۱۷. مانع عذاب استیصال
۲۹۱	مفهوم عذاب استیصال
۲۹۲	استیصال فردی
۲۹۲	استیصال اجتماعی
۲۹۳	۱. استیصال یا قطع ریشه
۲۹۴	۲. استیصال یا زوال آسایش
۲۹۵	امت خاتم و عذاب استیصال
۳۰۲	۱۸. برخوردار از بهترین امت
۳۰۴	فصل سوم: اختصاصات آداب حضور پیامبر ﷺ
۳۰۴	۱. خطاب با بهترین لقب‌ها

۲. اذن ورود به خانه ۳۱۰
۳. پیشی نگرفتن بر رسول خدا صلی الله علیه و آله ۳۱۱
۴. آرام سخن گفتن در حضور پیامبر صلی الله علیه و آله ۳۱۵
۵. انتظار بیرون آمدن پیامبر صلی الله علیه و آله از خانه ۳۱۷
- کتاب نامه ۳۱۹

نمایه

- آیات ۳۴۳
- روایات ۳۵۷
- معصومین علیهم السلام ۳۶۰
- اشخاص ۳۶۲

سخنی با خواننده

فلسفه وجودی شریعت، تأمین سعادت، پدید آوردن زمینه‌های ارتقا و کرامت انسان‌ها است.

بر این اساس خداوند در دعوتی عام و به طور یکسان، همگان را به کوشش برای گشایش راه‌های سعادت و هدایت، فرا خوانده و وعده توفیق است:

﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾^۱

قرآن کریم، برای دستیابی به سعادت و طی طریق هدایت، پیامبران الهی را اسوه معرفی کرده، از مردم می‌خواهد که از آنان الگو بگیرند:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ...﴾^۲

در میان پیامبران، پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله دارای جایگاه ویژه و فوق العاده‌ای است و خداوند او را اسوه و الگویی نیکو معرفی می‌کند:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾^۳

و به همه مسلمانان و ره‌پویان راه سعادت فرمان داده است تا در اندیشه و کردار خود، از آن پیامبر بزرگ و الگوی برتر، پیروی کنند. از سوی دیگر، با توجه

۱. عنکبوت (۲۹) آیه ۶۹.

۲. متحنه (۶۰) آیه ۴.

۳. احزاب (۳۳) آیه ۲۱.

به اصل اشتراک همگان، در عمل به دستورهای دینی و نیز امکان برخورداری عموم از الطاف و کرامات الهی، وجود احکام و فضایل اختصاصی برای پیامبر ﷺ - که در متون دینی امری یقینی و مسلم است - پرسش‌هایی چند را فرا روی ما قرار می‌دهد:

اولاً، با وجود دعوت عمومی و مشارکت همگان در احکام و فضایل دینی، اختصاصات پیامبر ﷺ چه فلسفه وجودی دارد؟

ثانیاً، چه ضرورتی ایجاب می‌کند که اندیشمندان دینی خصایص پیامبر ﷺ را بیان و احیاناً آنها را مورد بحث و بررسی قرار دهند؟

ثالثاً، آیا هر چیزی را که به عنوان خصیصه و ویژگی پیامبر ﷺ نقل شده است باید پذیرفت یا برای پذیرش هر ویژگی پیامبر ﷺ معیاری خاص وجود دارد؟ کتاب حاضر با تحقیق و پژوهشی نو درباره اختصاصات پیامبر ﷺ، با ارائه ساختاری جدید، بر آن است تا به صورت عالمانه به این پرسش‌ها پاسخ دهد و نیاز مخاطبان به ویژه نسل جدید را در این زمینه برطرف سازد.

در اینجا لازم است از محقق ارجمند و نویسنده گران قدر این اثر، جناب حجة الاسلام والمسلمین محمدصادق یوسفی مقدم و نیز از ارزیابان محترم، جناب حجة الاسلام والمسلمین حبیب الله احمدی و جناب حجة الاسلام والمسلمین محمد فاکرمبیدی و نیز از حجة الاسلام والمسلمین آقای محمد تقویان که ویرایش این اثر را بر عهده داشته‌اند و حجة الاسلام والمسلمین محمدعلی محمدی مدیر محترم گروه تفسیر موضوعی تشکر نموده، برای همگان آرزوی توفیق روز افزون نمایم.

مرکز فرهنگ و معارف قرآن